

ling van het beheer der kerkelijke goederen.
Het is te begrijpen, dat de redactie van de *Kerkelijke Courant* bij het zien van zulke dissertaties de angst om het hart slaat. Het aantal juristen aan de Vrije Universiteit, klaagt ze, neemt niet onbelangrijk toe. Te Utrecht wordt een school voor juristen gevormd; die openlijk het Koninklijk besluit van Koning Willem I, waaraan de Hervormde Kerk haar bestaan dankt, voor ongrondwettig, het reglement door deze Kerk aangenomen en door Koninklijke sanctie goedgekeurd voor niet bindend, en haar Synode voor onbevoegd verklaart, om over het beheer der kerkelijke goederen iets te zeggen. Straks, wanneer er na een crisis in de Hervormde Kerk weer een proces over de kerkelijke goederen zal gevoerd worden, kon, met zulke juristen als rechters, vrees te, de beslissing wel eens ten nadeele van de Hervormde Synode uitvallen. Daarom vraagt ze, of men van Hervormde zijde hietertegen niet bijtijds maatregelen moet nemen. Bedoelt ze hiermede wellicht, dat de Regeering op verzoek der Hervormde Kerk aan juridische studenten verbieden zal, aan de Vrije Universiteit te studeren, of wil ze, dat de Regeering aan Prof. Rengers Hora Siccama wegens deze propaganda ontslag als hoogleraar zal geven? Zonderling is het, hoe zij, die het meest voor de vrijheid der wetenschap heeten op te komen, zoodra die vrijheid hun eigen belang in gevaar dreigt te brengen, die zelfde wetenschap liefst aan band zouden leggen.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van Ds. G. E. te Rotterdam 71.
Ds. J. H. HOUTZAGERS, voorzitter.
Kootwijk.

Leerstafel.

L. C. VELTENAAR. HET KERKELIJK LEVEN DER GEREFORMEERDEN IN DEN BRIEL TOT 1816. — A. H. KUIJL. Uitgever. Amsterdam, MCMXV. Met een dissertatie over: «HET KERKELIJK LEVEN DER GEREFORMEERDEN IN DEN BRIEL» en toegevoegde Stellingen verwierf de heer VELTENAAR, predikant der Gereformeerde Kerk van SUWOUDE, in de eerste helft van dit jaar, aan de Rijks-Universiteit van Utrecht, zich den graad van doctor in de Godgeleerdheid. Dit proefschrift is een van die akademische verhandelingen welke ook buiten den kring der vakmensen belang hebben. Want hoewel, naar methode en bewerking, van streng wetenschappelijke aard en allereerst bestemd voor Theologen, behoort men nog geen kerkhistoricus van zijn vak te weeten, om van de lezing genot te hebben.

De VELTENAAR en zijn Uitgever hebben dan ook goed gedaan van deze dissertatie een zoo groot aantal exemplaren te laten drukken, dat zij ook nog als 'n gewoon boek op de markt kon gebracht.
En niet als dissertatie, maar als zulk 'n gewoon boek ligt VELTENAAR'S Studie hier voor mij.

De beschrijving van het Kerkelijk der Gereformeerden in den BRIEL wordt door den auteur in vier deelen gesplitst.

In het EERSTE deel beschrijft hij: De REFORMATISCHE BEGINSELLEN, of de beginselen waaruit de Reformatie in den BRIEL ontstond. In het TWEEDE deel beschrijft hij: De OPMERKING DER GEREFORMEERDE KERK IN DEN BRIEL VAN 1572—1619. Dit tweede deel is dan weer onderverdeeld in drie hoofdstukken en wel: I. De GEREFORMEERDE KERK VÓór de TWIETEN, van 1572—1613; II. De GEREFORMEERDE KERK TUSSEN de TWIETEN VAN 1613—1618. En III. De GEREFORMEERDE KERK NA DE TWIETEN.

Het DERDE deel beschrijft het kerkelijk leven in den BRIEL van 1620—1795: Na de DORDSCHE SYNODE TOT DE SCHEIDING VAN KERK EN STAAT is in onderverdeel in drie hoofdstukken: I. De EENHEID DER GEREFORMEERDE KERK VAN 1620—1650; II. Het KERKELIJK LEVEN DER GEREFORMEERDEN GEDEELD 1650—1749; III. De INZINKING DER KERK TOT DE SCHEIDING VAN KERK EN STAAT VAN 1750—1795.

En het VIERDE gedeelte beschrijft: De GEREFORMEERDE KERK VAN DEN BRIEL NA DE SCHEIDING VAN KERK EN STAAT TOT DE BEGRONDING VAN 1816.

Van deze partitie geeft de Schrijver nader rekenaarschap in zijn werk. Zoo bijv. op p. 172, waarom hij in deel IRIK met 1639 een nieuwe periode laat beginnen. «Van 1620—1650, dus dertig jaren, is de Gereformeerde Kerk (te den BRIEL) één en onafgebroken. Maar in 1650 ontstaat er een Waalch. Geref. Kerk naast de Nederl. Gereformeerden. Bij de beschrijving van het Kerkelijk leven der Gereformeerden in den BRIEL verzuimt hij allermint ook een verklaring en een beoordeling te geven, en rekent hij bij de eerste ook met de oekonomische toestanden.

Het kerkelijk leven der Gereformeerden in den BRIEL tot 1816 is, zooals ook uit deze monografie blijkt, in velerlei opzicht eenzijdig met het kerkelijk leven der Gereformeerden ten onzent tot 1816.
Maar, en hierin nu ligt naar het mij voorkomt van deze monografie de betekenis, in velerlei opzicht toch ook weer anders. En het is haar niet geringe verdienste, dat zij dit bijzondere in het algemeen klaar en duidelijk doet uitkomen. Iets wat de auteur heeft kunnen doen, doordat hij, bij zijn niet geringe kennis van wat ik hier zou willen noemen de algemeene geschiedenis van het Gereformeerde Kerkelijk leven ten onzent zich, zoo door plaatselijke onderzoek van oude gebouwen en monumenten, als door nauwkeurige Archiefstudie, grondige kennis heeft weten te verwerven van het kerkelijk leven in den BRIEL.

Geen moeite is daaraan gespaard.
En het Gereformeerde Kerkelijk leven in den BRIEL gedurende die periode, welke Dr. VELTENAAR behandelt, verdient dit.
Zeker zou het de moeite niet loonen van menig plaatselijke Kerk ten onzent dits den stroom van het kerkelijk leven te volgen.

Dat dit volgen van den stroom van het Brielsche het wel doet, zal de lezer van dit boek moeten toestemmen.
En, uit wat het ons vertelt van de Geref. Kerk van den BRIEL en haar Tucht; van haar Aanzien; van Schoolonderwijs; van de geestelijke stroomingen, die haar beïnvloedden; van haar eeredienst; haar ontfaan en haar strijd en ook van haar inzinking — uit dit alles blijkt,

dat Dr. VELTENAAR niet maar bij de oppervlakte is blijven staan, maar dat zijn blik tot diep in het Kerkelijk leven der Brielsche Gereformeerden is doorgedrongen.
En zoo kan bij de eigenaardige verhouding tusschen het algemeen en het bijzondere, een monografie als deze ook aan de kennis van het Gereformeerde kerkelijk leven ten onzent, ten goede komen.

In zijn BULAGEN overschrijft Dr. VELTENAAR de grens van zijn onderwerp, maar deze overschrijding reken ik hem allermint als een grief aan. In Bijlage III gaat het over: PREDIKANTEN DER CHH. GEREK. EN NA 1892 DER GEREK. KERK IN DEN BRIEL.

Ik ontleen daar het volgende uit.

«De Gemeente werd in 1853 gesticht. Klein begonnen, heeft zij in den BRIEL nooit kunnen lieren. De verplaatsing van het loodspersoneel was voor haar een gevoelige slag».

«Haar Kerkgebouw, staande in de Geuzenstraat, is in 1872 gebouwd en is het eigendom der Geref. Kerken in Nederland».

«Het Geuzengericht, »Wilhelms van Nassau« is op Gereformeerden Grondslag gevestigd».

«De Gemeente telt slechts 250 zielen, waaronder 90 toegelaten tot het H.A.».

Over dat de gemeente werd in 1853 gesticht in deze BULAGEN der dissertatie van den Utrechtschen doctor zou ik het met den predikant der Gereformeerde Kerk van SUWOUDE nog wel eens hebben willen.

Uit dat »zij heeft in den BRIEL nooit kunnen lieren« en ook uit wat ik van elders omtrent het Kerkelijk leven in den BRIEL weet, blijkt, dat de tweeërlei poging tot nadere Reformatie in de vorige eeuw, — die door SEPARATIE en die door DOLENTIE — tot dusver in den BRIEL minder goed dan elders gelukt is.

Reden te meer, met name voor wie aan ONZE THEOLOGISCHE SCHOOL of ONZE VRIJE UNIVERSITEIT hun studien volendid hebben, om het dienen van de nu vacante Gereformeerde Kerk van den BRIEL, begeerlijk te maken.

2. CHRISTELIJKE SCHEURKALENDERS VOOR 1916. Het jaar spoelt weer naar zijn einde.

Twee uitgever, reeds nu met hun Scheurkalender voor 1916 gereed, zonden ons hem, ter aankondiging, toe.

Zoo de Firma F. P. D'HUY te MIDDELBURG en J. M. BREDER'S Boekhandel en Uitgeverij-Maatschappij, ROTTERDAM.

Van D'HUY ontvingen wij den kalender van het GEREFORMEERDE TRACTAATGENOOTSCHAP »PHILIPPUS«. Het Boek geeft als opschrift den tekst Joh. III:14 en 15: »En gelijk Mozes de slaag in de woestijn verhoogd heeft« en het SCHILD geeft daarvan een sierlijke uitbeelding. Op de voorzijde der blaadjes een tekst met een stichtelijke verklaring; op de achterzijde overdenkingen en verhalen. Als premie biedt Prof. LINDBOOM, namens het Bestuur van PHILIPPUS, bij dezen Scheurkalender een boek van wijlen Dr. L. S. JONGSMA, over DE BEKROEGE.

De JONGSMA, die sedert het laatst van '99 de gereformeerde kerk van MIDDELBURG diende en daar ten vorigen jare gestorven is, gaf gedurende de jaren 1904—'08 in het Maandblad: WAT ZKOT DE SCHRIJFT in verschillende artikelen een exegetisch-praktische Studie over MATTH. V—VII. Deze artikelen zijn thans in het, als premie aangeboden boek onder druk gebracht en zijn, om hun bezonnen Schriftverklaring en juiste Schrifttoepassing, een kostelijke toeft bij den kalender.

Maar ook BREDER'S MARTHA-KALENDER is aanbevelenswaardig werk. Hij wordt uitgegeven ten voordeele van de MARTHA-STICHTING voor »onverzorgde kinderen«, te ALPHEN a/d RIJN. Het Boek geeft op wit veld in gulden letters het jaartal 1916. Het SCHILD met teksten uit Joh. 10, beeldt in fraaie tekening en stille kleuren den »GOEDEN HEREN« uit.

Ook hier op de voorzijde der blaadjes een dag-tekst met goede verklaring en op de achterzijde verhalen en verjaes.

G.

Officieele Berichten.

Kort verslag van de vergadering der Geref. kerken in de Klasse Amersfoort, gehouden 5 October 1915.

1. De opening geschiedt op de gebruikelijke wijze.

2. Ds. Horjus en onderling Wendt zien de credentiebrieven na en rapporteren regelmatig afvaardiging. Ds. Horjus en Ds. Rolloos tekenen de akte van verbintenis.

3. Moderamen: praeses Ds. Ofringa; scriba Ds. van Arkel; assessor Ds. Munnik. Da. Rolloos en de deputaten art. 49 K. O. worden verweerd.

4. De notulen worden gelezen en onveranderd vastgesteld.

5. Rapporten:

a. De comm. ad hoc adviseert tot de emerit-verklaring van Ds. Knoll. De deput. art. 49 adviseeren eveneens tot emeritverklaring en spreken een woord van waardeering voor den minjvaldigen arbeid van Ds. Knoll, waarmee de praes, namens de vergadering van harte instemt. Voor de financiële regeling dezer zaak zal een nieuwe percentage-regeling moeten worden voorgesteld door de Ds. Meynen, Munnik en Teerink.

De Classe, door de Deput. art. 49 gesteund, besluit tot de emeritverklaring van Ds. Knoll op grond van 40-jarige getrouwe dienstvervolgning en bepaalt het emeritaat-pensioen overeenkomstig de Synod. bepalingen.

6. Namens de Commissie ad hoc rapporteert br. van Ruller in zake Achteveld. De Comm. adviseert: niet tot institueren eener Geref. Kerk aldaar over te gaan. Nadat Ds. Vogelhaar voor uitsel gepleit heeft, besluit de Classe overeenkomstig het rapport der Commissie.

7. Ds. Munnik rapporteert aangaande de Kerkvisitatie te Amersfoort, Scherpenzeel, Renswoude, Soest en Veenendaal.

8. Rapport wordt goedgekeurd en de visitatoren worden cervol gedechargeerd.

9. Veenendaal stelt bij instructie voor, een voldoende aantal exemplaren der Class. Reglementen te laten drukken.

10. De percentagecomm. krijgt opdracht, tot herziening dier reglementen een voorstel te doen.

11. De behandeling van een schrijven der Gener. Deput. art. 13, wordt verwezen naar art. 41.

12. Benoemingen voor 1916: Scriba: Ds. de Jonge; Quaestor: H. Koning, Amersfoort; Archiefbew. Kerk: Amersfoort.

Voor approbatie van attesten en aanwijzing van consulent in tusschentijdse vacatures: de Kerkeraden Bunschoten A en B.

Ad Examinat: DD. van Arkel en Meynen. Kerkvisitatie: N.G., DD. Teerink en de Jager; sec. Ds. Rolloos. — Z.G., DD. de Jonge, Meynen; sec. Ds. Horjus.

Samenwerking Geref. Diacon. voor verpleging van on- en minvermogenen kranken: Ds. Munnik Jr.; Oud. Schimmel, Diak. Vermeulen.

Art. 13. DD. Teerink en Donner; Theol. Fac. V. U. Ds. de Jager; Theol. School: Ds. Donner;

Zending: Ds. Meynen; sec. Ds. van Arkel; Hulpbeh. kerken: Ouderl. van Ommen; Vacat. beurten: Da. Teerink; Rijs-Pruisen Da. van Arkel; sec. onderling v. d. Woerd. Zending onder de Joden: Ds. Horjus.

9. De coll. lijst voor 1916 wordt vastgesteld en zal in druk verschijnen.

10. Rondvraag art. 41. Baarn vraagt en krijgt advies in een doopzaak. Bunschoten A. en O. Loosrecht verkrijgen toestemmend advies tot den 2en trap der censur. Westbroek ontvangt een kerkrechtelijk advies. N. Loosrecht verkrijgt Ds. Horjus tot consulent.

11. Vacatuurburten: Maarsseveld: DD. Rolloos, de Jonge, de Jager; N. Loosrecht: DD. van Arkel, Donner; Renswoude: DD. Horjus, Munnik, Meynen, Ofringa.

VELDPREDIKING.

Verleende hulp in de maanden September—October 1915.

De Kerk te Tilburg werd bijgestaan door:

- 5 Sept. Ds. Elshove, van Rotterdam; Ds. Middeldijld, van Hoogkerk.
- 12 » Ds. V. d. Vegt, van Haren; Ds. Brouwer, van O. Wetering.
- 19 » Ds. Meijster, van Rotterdam; Ds. Trenning, van Olt.
- 26 » Ds. Kuijnhoven, van Zwammerdam; Ds. Bakker, van De Krim.
- 3 Oct. Ds. v. Halzema, van Nijveen; Ds. Veenstra, van Dirkshoven; Ds. Tiemersma, van Trummarum.
- 10 » Ds. Douma, van Ambt Vollenhove; Ds. Haspers, van N. Weerdinge; Ds. Visser, van Zuidwolde; Ds. Milo, van Kollum.
- 17 » Ds. Fokkens, van Hollandseheveld; Dr. Keijzer, van Tiel; Ds. de Jong, van Dalfsen.
- 24 » Prop. Geels, van Amsterdam; Ds. Prins, van Bolsward; Ds. Idema, van Workum.
- 31 » Ds. Vrieling, van Scheemda; Ds. Keressies, van Enschede; Ds. Parvliet, van Steen.

De Kerk te Eindhoven door:

- 5 Sept. Ds. Geerda, van Oldekerk.
- 12 » Oef. Stempvoort, van Veenendaal.
- 19 » Ds. Ingwersen, van Berlikum.
- 26 » Ds. Meijer, van Alkmaar.
- 3 Oct. Ds. Willemssen, van Wilnis.
- 10 » Ds. Oussoren, van Borge.
- 17 » Ds. V. d. Werff, van Dokkum.
- 24 » Ds. Breukelaar, van Utrecht.

De Kerken te Helvoetsluis en te N. Helvoet door:

- 12 Sept. Ds. Goote, van Oud-Beijerland.
- 19 » Ds. Meulink, van H. L. Ambacht.
- 26 » Ds. v. Haering, van H. L. Holland.
- 3 Oct. Ds. Bruckelaar, van Surhuisterv. v.
- 10 » Ds. Kramer, van Beverwijk.
- 17 » Ds. Bulder, van Vroomshoop.
- 24 » Ds. Telkamp, van Ter Aar.

De Kerk te Brielle door:

- 10 Oct. Ds. V. d. Boom, v. Ouderkerk a. d. A.

De Kerken te Sprang en Vrijhoeven-Capelle door:

- 12 Sept. Ds. Vermaat, van Makkum; Ds. Meijering, van Wildervank.
- 19 » Ds. Ubbens, van Ennumail; Ds. Elzinga, van Grootegast.
- 26 » Ds. Oosterveen, van Geesteren.
- 3 Oct. Ds. Meijer, van Bierum.
- 10 » Ds. V. d. Munnik, van Leens.
- 17 » Ds. De Geus, van Lennem; Ds. Wiersma, van Sauwerd.
- 24 » Ds. V. d. Bosch, van Culemborg; Ds. Mulder, van Bussum.
- 31 » Ds. Lindeboom, van Amstelveen; Ds. Aalders, van Beetum.

Zooals uit bovenstaande blijkt, breidde het hulpverleenen in de veldprediking zich nog meer uit. Gelukkig gaven vele kerken en predikanten gehoor aan ons verzoek, zoodat behoudens een paar nog gewenschte aanvullingen, tot 16 Jan. '16 alles geregeld is. Intusschen blijft voor de enkele aanvullingen spoedige en voor 23 Jan. en v.v. vroegtijdige opgave zeer gewenscht.

De Kerken gelieven deze opgaven te adresseren aan den Secretaris Ds. A. H. van Minnen te 's Gravenzande en niet aan ondergeteekende, die zich behalve met de nadere regeling der plaatsing.

Namens Deputaten der-Generale Synode ad hoc, T. GRABER.

's-Bosch, 2 Nov. 1915.

Buitenland.

Zwitserland. Waarom trad de Engelse regering zoo hard tegen de Bazelische zending op?

Menigeen heeft verontwaardigd gevoeld over de bijzonder harde behandeling, die de zendingen van de Bazelische zending in Engeland-Indië van de zijde der Engelse regering te verduren hadden. Strikt genomen is de Bazelische zending een neutraal Zwitsers genootschap. Het »Evangelië Missionen-Magazin« schrijft hierover het volgende: »Wij hadden allerlei gissingen gemaakt. Wij konden niet denken dat de mannen van de Bazelische zending zich onvoorrechtig hadden gedragen; maar men dacht aan de Mahomedaanse bevolking van Malabar en Kanara, aan de industriële ondernemingen die aan de Bazelische zending verbonden zijn, ook aan het groot aantal Duitsche arbeiders op een betrekkelijk klein gebied. Maar hierdoor werd de algeheele wegvogering van mannen, vrouwen en kinderen niet verklaard. De genoemde dingen mogen min of meer hebben medegewerkt, maar de eigenlijke reden moet een andere geweest zijn. Juist het feit dat de Bazelische Zending haar zetel heeft in een neutraal land, aan welke sympathieën de Engelse regering veel gelegen is, werd voor de zending noodlottig. Zij stond onder de verdenking, dat van haar uit door haar groot Duitsch personeel propaganda zou gemaakt worden voor Duitschland en tegen Engeland, en wel in den kring van hare Zwitsersche vrienden. Daardoor was zij voor de Engelse regering onaangename en lastiger, dan een zuiver Duitsch zendingsgenootschap, dat niet buiten het gebied van het Duitsche rijk werkte. Onze verklaring mag het optreden dier Engelse regering niet verontschuldigen, maar het wordt ons op deze wijze meer verklaarbaar«. Toch blijft de houding der Engelse regering tegenover de Duitsche zendingen zeer te betreuren.

Rusland. Wij lezen in de (Amerikaansche) Wachter:

»Voor de vrijheid«. Zooals wij reeds meermalen opmerkten, moeten de oorlogsgevoelen der oorlogsvoerende mogendheden met zeer veel reserve worden aanvaard.

Ze zijn meest »gemaakt«. Vaak zoo weinig echt.

Met name, wanneer het gaat niet om stoffelijke, maar om ideële goederen.

Want och! laat men maar eerlijk zijn: 't gaat aan alle zijden om een afzetgebied, een invloedssfeer, markten voor zijn produkten, e.d.g.

Wordt nu dit streven, van welke zijde ook, opgesierd met schoone leuzen, dan kan er in die leuzen een kern van waarheid zitten, maar men krijgt toch zeer sterk den indruk, dat ze gebruikt worden, om eigen zaak een schoonen glimp te geven.

Toch is er onderscheid.

Er is een »meer« en minder». En hoe nu werkelijk de westersche volken en mogendheden gelooven, dat de deenname van Rusland aan den strijd, beteekent dat vrijheid en beschaving en vooruitgang worden bevordert tegenover het Duitsche barbarisme, — zie, dat is ons een raadsel.

De feiten spreken zoo anders.

Allerlei maatregelen, nog thans, in oorlogstijd, door de Russische regering genomen, bewijzen het tegendeel.

Lei bijv. op de Joden.

Die bij tienduizenden worden opgekoman-

deerd om op stel en sprong, huis, hof en zaak te verlaten en naar 't binnenland te verhuizen. Zoo schrijft juist het Fransch-Joodsche blad, de Alliance:

»Het blijkt meer en meer dat de Russische overheid naar de Joodsche bevolking uit het oorlogsgebied naar het binnenland drijft. De toestand van honderdduizenden gezinnen moet verschrikkelijk zijn. De Jewish Chronicle van 23 Juni bevat uitvoerige mededeelingen, die met prognosberichten op één lijn zijn te stellen. Het blad bevat verontwaardigde protesten tegen de »bondgenooten« die de Russische Joden mishandelen».

Van elders werd geschreven:

Volgens berichten in Moskouische bladen wordt de geheele Joodsche bevolking uit de gouvernementen Grodno, Wilna en Warschau verwijderd. Evenals in Kurland wordt den Joden drie dagen tijd gegeven om hun zaken te regelen. Voor een Joodsche bevolking van meer dan een miljoen beteekent dit de grootste ellende en volagen runne.

Met de Finnen gaat het, naar het schijnt, al niet veel beter.

Men hoort er niet veel van.

Maar er is reden voor.

Dienaangaande werd dezer dagen uit Finland geschreven:

»Slechts zeer moeilijk komen nu berichten uit Finland naar buiten, men heeft geprobeerd het land hermetisch af te sluiten. Daarom worden hier zelfs de binnenlandsche privé-brieven zonder eenig voorbehoud aan censuur onderworpen. Geen kranten mogen uit Helsinki naar het buitenland worden verzonden, en zelfs in mondelinge mededeelingen moet men uiterst voorzichtig zijn, omdat men te vrees heeft overal bespionneerd en beluisterd te worden».

Reeds voor den oorlog was het doel der Russische politiek de planmatige vernietiging der Finsche Constitutie en de ononderbroken Russificering van het geheele land. Deze politiek is sedert den oorlog ononderbroken voortgezet en wordt thans in stormpas aangewend.

Hoe men van een regering, die zoo te werk en te keer gaat, nu verwachten kan, dat ze de »vrijheid« zal voortaan en bevorderen en de »beschaving«, tegenover de »onderdrukking« en »barbarisme«, dat van de centrale mogendheden dreigt, begrijpen we niet.

Wat den Joden betreft, verleden Zondag hebben de orthodoxen onder hen door geheel de Ver. Staten heen een vast- en bededag gehouden en dit ter oorzaak van het velerlei lieden, dat het oude volk te verduren heeft onder de natien der aarde. Ook nu weer in Rusland.

Als tegenvoet van den druk in andere landen diene, dat de mayor van Chicago, Mr. Thompson, een speciale proclamatie heeft uitgevaardigd, waarbij Joodsche stadsbeambten vrijgesteld zijn van werk op hunne aanstaande feestdagen, 9, 10 en 18 September.

De proclamatie luidt als volgt:

»De Joodsche feestdagen, Nieuwjaar en Grooten Verzoending, vallen dit jaar respectievelijk op 9, 10 en Sept. Daar deze dagen volgens den Joodschen godsdienst heilige feestdagen zijn, zullen allen die van dien godsdienst zijn, op genoemde dagen van hunne verplichtingen als stedelijke beambten worden vrijgesteld».

Oost-Afrika. Behandeling van Engelsche zendingen door Duitschland.

Nadat Engeland zich zeer vergrepen had aan de Duitsche zendingen, gelijk wij reeds te voren mededeelden, heeft Duitschland zich genoodzaakt gezien tot het nemen van represailles maatregelen. Zoo zijn van de Engelsche zende-

lingen van Oost-Afrika 40 zendingen van de University Mission en 14 van de Church Missionary Society geïnterneerd. Een der geïnterneerden schreef aan de Church Missionary Review van Sept. 11, dat allen gezond waren, voorzover hem bekend werd. De Duitsche overheid had hen allen vriendelijk vergund tot de laatste week in Mei op hunne stations te blijven. Dus heeft de Duitsche regering eerst in Mei besloten de Engelsche zendingen te verwijderen. De zendingen van de University Mission schreven op 10 Aug. aan de Times, dat zij op een hooge gezonde plaats waren gebracht, waar men alles wat men noodig had gemakkelijk kon verkrijgen.

Wij betreuren het dat de Duitsche regering gemeend heeft aan den arbeid der Engelsche zendingen een einde te moeten maken, doch hoevel beter zijn de Engelsche zendingen behandeld door de Duitsche regering, dan de Duitsche missionairs door Engeland!

China. Christenvervolgung?

In de Church Missionary Review van Sept. 1915 lezen wij: Geheel onverwachts komt tot ons de tijding, dat men in het verre Oosten op nieuw de wegen van eenen aan het Christendom vijandige politiek betreedt en de Christenvervolgung opnieuw het hoofd optoeft. Het bevreemdende is gelegen in het feit, dat men in China, het land welks regering voor twee jaren de Chinese Christenen verzocht haar in hunne gebieden te gedanken, en welks president plechtig verklaarde dat in zake van het geloof volle gewetensvrijheid heerschen zou — de belijders van den Christus met de zwaarste straffen, ja zelfs met den dood bedreigt. Dit feit is zoo onverklaarbaar, dat men alleen aan geheime invloeden denken kan. Er is toch een wet voor het Chinese leger en de Chinese vloot afgekondigd, en reeds feitelijk in werking gesteld, volgens welke iedereen trouw aan de republiek en aan den president zweren moet, en wel voor een afgodbeeld. Ieder die dit weigert, wordt op het strengst gestraft, in de meeste gevallen wegens wederspannigheid doodgeschoten. In enkele gevallen heeft men hiermede reeds ernst gemaakt. Alle christelijke officieren en soldaten van leger en vloot, wier getal niet onaanzienlijk is, worden hierdoor getroffen. Van een onzer Stadsmissies in China hooren wij, dat zich aldaar vier gevallen hebben voorgedaan. Voorts wordt dan medegedeeld, dat twee Christenen, omdat zij den gezoverden eed niet in den tempel voor een afgodbeeld wilden doen, uit den dienst werden ontslagen; alleen omdat zij bij de militaire overheid zoo goed stonden aangeschreven, werden zij niet ter dood gebracht.

Wij hebben ons afgevraagd, zou hierin geen overdrijving schuilen?

Van anderen zijde wordt bericht, dat de president der Chinese republiek, Joen Tai Kai, twee dochters op een Zendingsschool te Peking gedaan heeft, omdat hij erkent, dat de Christelijke scholen beter zijn dan die welke van de regering uitgaan. Zijn voorbeeld werd door vele ambtenaren gevolgd, zoodat de Zendingsscholen plaatsen te kort komen. Ook heeft de regering bepaald, dat er op Zondag geen school zal gehouden worden, zoodat de kinderen die de Zendingsscholen bezoeken, in staat zijn op de Zondagsscholen te gaan, heftgen tot hertoe niet het geval was.

Zou het bericht in de Church Missionary Review een tendenz-bericht zijn, waaruit blijkt moet hoe slecht het in China, dat Duitschgezind heet te zijn, gesteld is? Wij kunnen het niet aannemen en wachten op nadere berichten.

GEMENGD NIEUWS.

Joodsche munt in Palestina. Joodsche Kolonisten in Palestina hebben Joodsche munt laten slaan. Dit is niet geschied na het jaar 121 vóór Christus.

Deze handeling is merkwaardig, omdat er uit blijkt dat de Joden in Palestina de hoop koesteren, dat de groote oorlog een keerpunt zal vormen in de geschiedenis van het Joodsche volk. Het is ook opmerkelijk, dat in de dagen van Augustus 1914, toen de oorlog uitbrak, goddiens Joden over de geheele wereld het feit herhaalden, dat voor vijf-en-twintig honderd jaar de eerste tempel werd verwoest en het Joodsche volk in ballingschap naar Babel is gevoerd. De Joden, zoo zegt een Engelsch Christelijk blad, zien hun Engeland om het land van Palestina uit hun hand weder te ontvangen. Zij gelooven dat het Engeland gelukken zal, de Heilige stad uit de handen van den »Ziekten Man« te rukken om haar aan de Joden te geven.

Duitsche avond dag Baptisten. Sommige Engelse Christenen, leden van de Society of Friends (kwakers) wier belijdenis niet toelaat de wapens te dragen, zijn door den oorlog in het gedrang gekomen. Velen hunner gingen niettegenstaande hunne belijdenis naar het front, anderen keurden het noodig, te blijven bij hetgeen hunne gemeenschap tot hertoe beleeed. In nog moeilijker geval kwamen de »Zevende dag Adventisten« die in Duitschland in het leger dienen. Zij zijn van gevoelen, dat geen menselijke macht bevoegd is hen te bevelen, op Zaterdag dienst te doen. Maar nu er oorlog gevoerd wordt, heeft de meerderheid zich in de tijdsomstandigheden geschikt; zij ging zelfs verder en sloot hen, die aan den grondregel hunner Gemeente vasthielden, buiten de gemeenschap. Deze laatste lieten het er echter niet bij zitten. Een lid te Elberfeld liet daarop een tractaatje in 100.000 exemplaren verspreiden, waarin hij zijn standpunt als »oud-gelovige« verdedigde. Daar hij echter verzuimde in dit tractaatje den naam van den schrijver en van den drukker te vermelden en hij daarbij eigenaardige beschouwingen over het begin en het einde van den oorlog ten beste gegeven had, zoo werd hij door den rechter vervolgd, die hem die het geschrift verspreid hadden, tot een dag gevangenis en een boete van 5 Mark veroordeelden. Was er in Elberfeld niet een advocaat te vinden die voor den beschuldigde pleitte, dat hij gehandeld had tot ontlading zijner conscientie en in het algemeen belang?

WINCKEL.

Voor Kinderen.

ELK ZIJN LOON.

IV.

TRUOGKEERD.

Er waren vele jaren verlopen sinds Achmed zijn geboortestad had verlaten.

Van de oude lieden, die hij in zijn jeugd gekend had leefden weinigen meer. Een nieuw geslacht, waaronder veel vreemdelingen, bevolkten nu de stad. Zelf was Achmed door het woeste, ongeregelde leven dat hij geleid had, veel veranderd, en ook zoo zeer in uiterlijk veranderd dat het moeilijk viel in hem den jongen Achmed te herkennen, die indertijd zonder afscheid was vertrokken, en van wien de meesten geloofden dat hij reeds lang dood was. Daar kwam hij, dat de vader nooit over den zoon sprak. Zoo was het, dat Achmed onopgemerkt zich weer in de stad vestigen kon, te meer daar hij geen